

Latinsko ime	Slovensko ime	Medovitost	Vir	Opraševalci	Razmnoževanje rastlin
Callistephus sp.	astre	dobra	CP	Č, ČM	G, V
Ocimum basilicum	bazilika	odlična	CP	Č, ČM	G
Trifolium repens	plazeca detelja	zelo dobra	CP, N	Č, ČM, Z	G
Borago officinalis	boreč	zelo dobra	CP, N	Č, ČM	G
Zinnia sp.	cinija	zelo dobra	CP	Č, ČM	G
Allium schoenoprasum	drobnjak	srednja	N	Č, ČM	G
Phacelia spp.	facelja	odlična	CP, N	Č, ČM, Z	G
Sinapis alba	bela gorjušica	odlična	CP, N	Č, ČM, Z	G
lberts umbellata	koblasti grenik	odlična	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Escholtzia californica	kaliifornijski mak	zelo dobra	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Foeniculum vulgare	navadni komarček	dobra	N, CP	Č, ČM	G
Coriandrum sativum	korander	dobra	N, CP	Č, ČM	G
Cosmos bipinatus	kozmeja ali metuljčki	odlična	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Monarda citridora	limonska monarda	odlična	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Agastache mexicanaum	limonski ožep	odlična	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Lupinus spp.	lupina	dobra	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Bellis perennis	navadna marjetca	dobra	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Tithonia sp.	mehiška sončica	odlična	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Melissa officinalis	navadna melisa	zelo dobra	N, CP	Č, ČM	G, V
Salvia farinacea	modrocvetna kadulja	zelo dobra	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Calendula officinalis	vrtni ognjič	dobra	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Phacelia campanularia	okrasna facelja	srednja	CP	Č, ČM, ČS	G
Origanum vulgare	navadna dobra misel	dobra	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Trifolium pratense	črna detelja	dobra	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Helianum annuum	rumeni helijum	dobra	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Helianthus annuus	sončica	zelo dobra	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Myosotis alpestris	planinska spominčica	srednja	N, CP	Č, ČM, ČS	G
Thymus vulgaris	timijan	zelo dobra	N, CP	Č, ČM	G, V
Viola spp.	vijolice	srednja	N, CP	Č	G
Hypericum perforatum	šenjanževka	srednja	CP	Č, ČM	G
Mentha piperita	poprova meta	dobra	N, CP	Č, ČM	G
Rosmarinus officinalis	navadni rožmarin	zelo dobra	N, CP	Č, ČM	G, V
Salvia pratensis	travniška kadulja	zelo dobra	N, CP	Č, ČM	G
Salvia officinalis	žajbelj	zelo dobra	N, CP	Č, ČM	G
Taraxacum officinale	navadni regrat	zelo dobra	N, CP	Č, ČM	G

Okrasnih, medovitih, zdravilnih, začimbnih ter dišavnih rastlin za vaš čebelji vrt je veliko, v nadaljevanju prilagamo le manjši nabor rastlin, ki jih lahko najdemo tudi v naravi, nekatere izmed njih pa lahko kupite tudi v vrtnih centrih po vsej Sloveniji.

Čebele z opraševanjem povečujejo pridelke

JAGODE

5 na 1 ha **55%**

SLIVE

5 na 1 ha **72%**

ČEŠNJE

5 na 1 ha **67%**

JABOLKA

6 na 1 ha **38%**

HRUŠKE

6 na 1 ha **36%**

MALINE

4 na 1 ha **81%**

Vrtnarski nasvet:

Rastline lahko gojimo bodisi iz semen (gene-rativno razmnoževanje) bodisi iz delov rastlin (vegetativno razmnoževanje), če ne gre druga-če, jih lahko tudi kupimo.

Jih na ustreznem mestu v vrtu posadimo v pravo zemljo, da jim od časa do časa damo malce lju-bezni ter dovolj vode in nekaj hrani.

Tudi za vzgojo rastlin velja enako kot za goje-nje čebel: bolj ko se bomo vračali k naravi, bolj zdravo hrano in okolje bomo imeli. Rastline so redkokdaj sitne, hitro se navadijo na razmere, ki morda niso popolnoma idealne, pa tudi ne po-polnoma nasprotne njihovim potrebam.

Čebele so zelo pomembne za našo okoljsko in zdravstveno dobrostoje. Če ne bomo imeli čebel, ne bomo imeli hrane. Čebele so zelo pomembne za našo okoljsko in zdravstveno dobrostoje. Če ne bomo imeli čebel, ne bomo imeli hrane.

Čebele so zelo pomembne za našo okoljsko in zdravstveno dobrostoje. Če ne bomo imeli čebel, ne bomo imeli hrane.

Čebele so zelo pomembne za našo okoljsko in zdravstveno dobrostoje. Če ne bomo imeli čebel, ne bomo imeli hrane.

»Čemu siliti čebele v smrt – naredimo »čebelji vrt«!

Brez čebel ni življenja

Posadi rožo za čebelo

www.ohranimo-cebele.si

Narava je ustvarila edinstveno prilagoditev cvetočih rastlin in žuželk. Žužkocvetne rastline tekmujejo za opraševalce, saj jih z živimi barvami, obliko socvetja, opojnim vonjem in kakovostjo medičine privablja jo v svojo bližino, da bi cvetni prah iz prašnikov prenesli na brazdo pestiča druge rastline in jih s tem oprašili. Za nagrado dobijo žuželke medičino in cvetni prah, hrano, ki jo nujno potrebujejo za svoj razvoj.

Po oploditvi rastline razvijejo semenske zasnove in plodove, ki so hrana ljudem in različnim živalim.

Med žuželkami so najpomembnejše opraševalke na svetu čebele, saj oprašujejo 170.000 vrst cvetočih rastlin, od tega je 40.000 vrst, ki so odvisne izključno od čebel. V našem podnebnem pasu je med opraševalci na prvem mestu prav medonosna čebela. Slovenski čebelarji gojimo več kot 150.000 čebeljih družin, zato je slovenski prostor idealno poseljen s temi opraševalci. Ne smemo pa pozabiti niti drugih opraševalcev. V Sloveniji živi več kot 550 vrst samotarskih čebel in 35 vrst čmrljev, ki svoje delo opravijo ob slabših vremenskih

Pomen opraševanja in vloga čebel v našem okolju

razmerah. Vsi opraševalci imajo neprecenljivo vlogo pri širjenju rastlinskih vrst in ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Vsi lahko prispevamo svoj delež k varstvu okolja in ohranitvi čebel:

- kmetovalci z upoštevanjem načel dobre kmetijske prakse pri uporabi FFS,
- ljubiteljski sadjarji in vrtnarji z uvajanjem ekološke pridelave v svoje vrtove,
- sadjarji s sajenjem žlahtnih in divjih sadnih dreves ter z ohranjanjem travniških sadovnjakov,
- poljedelci in čebelarji s setvijo cvetočih poljščin in zelišč, ki cvetijo v brezpašnem obdobju,
- izobraževalne ustanove s postavitvijo učnih vrtov in izobraževanjem otrok,
- mediji z ozaveščanjem vseh ljudi.

Brez opraševanja žuželk si ne moremo predstavljati niti pridelave hrane. Po ocenah kmetijskih strokovnjakov je od opraševanja odvisna kar tretjina pridelane hrane.

Od opraševanja čebel so po večini odvisni:

- sadna drevesa, pri katerih čebele oprašijo kar 80 odstotkov cvetov,
- poljedelske kulture, kot so ajda, oljna ogrščica, sončnica, facelija in detelje ter
- vrtnine, kot so kumare, paradižnik, fižol in buče.

V zadnjih letih smo lahko zaskrbljeni zaradi vse večjega onesnaženja okolja, v katerem živimo. Veliko število onesnaževalcev vpliva tudi na oslabeitev in odmiranje čebeljih družin. Odgovornost za zdravo okolje, ohranitev čebel in drugih opraševalcev mora sprejeti celotna družbena skupnost.

Janez Gačnik, univ. dipl. agr.

Katera so avtohtona drevesa in kako jih saditi?

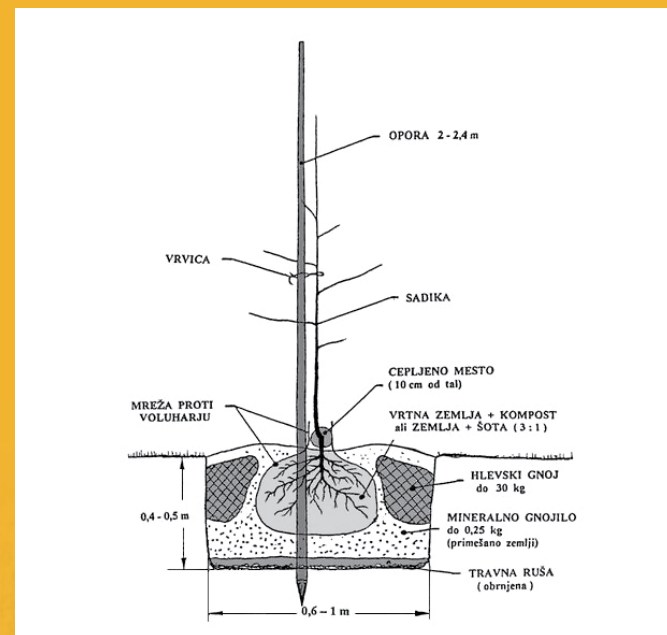
Lastnikom manjših vrtov, ki želijo na njih pridelovati sadje, predlagamo tiste drevesne vrste, za katere ne bo treba uporabljati zaščitnih sredstev za varstvo pred škodljivci in boleznimi. Vsa doma pridelana hrana naj bo čim bolj zdrava in torej brez vsebnosti pesticidov. V slovenskih drevesnicah je dandanes na voljo kar lepo število jablan in hrušk, ki so odporne proti boleznim. Med temi so stare in nekatere nove sorte, seveda pa tudi te ogrožajo škodljivci, na primer jabolčni zavijač. Proti njim se bomo bojevali z različnimi vabami, ki jih na tržišču na srečo ne manjka, tako da uporaba insekticidov ne bo potrebna.

Za manjše vrtove izbiramo sadne vrste na šibkejših podlagah. Sadimo jih že jeseni, če nam vreme to omogoča, lahko pa tudi še spomladi, vendar skušajmo jame izkopati še pred zimo, da bo zemlja dobro zmrznila, saj nam bo to olajšalo saditev. Premer sadilne jame naj bo od 70 in 100 cm, globina pa vsaj 50 cm. V sredino zabijemo kol, na katerega bomo privezali drevesce. Nato v jamo okoli kola nasujemo toliko zemlje, bogate s humusom, da bo vrat drevesca v isti višini, kakor je bil v drevesnici. Korenine prekrijemo z rahlo zemljo, v kolobar okoli korenin pa natlačimo uležan gnoj ali kompost. Gnoj seveda dodatno pokrijemo z zemljo, da se ne izsuši. Drevesce zdaj privežemo na kol in deblo z ustrezno mrežo zaščitimo pred divjadjo.

Podobno sadimo tudi okrasno drevje in grmovje. Izbirajmo domače vrste, ki jih rade obiskujejo čebele, na primer lipo, javor, kostanj, divjo češnjo, jerebiko, škoršč, brek, mokovec in nešpljo, od grmovnic pa krhliko, vrbo ivo, lesko, ruj, pušpan, rumeni dren in kalino.

Marsikdo je tudi lastnik zaraščenega travnika, pašnika ali gozda. Morda bomo ob opazovanju rastlin na svoji parceli opazili tudi katere od omenjenih drevesnih vrst, ki so se zasejale same, a se v množici konkurentov, ki za naše čebele niso tako zelo pomembni, ne morejo prebiti na svetlobo. Odločilno jim bomo pomagali, če bomo odstranili zgolj tista

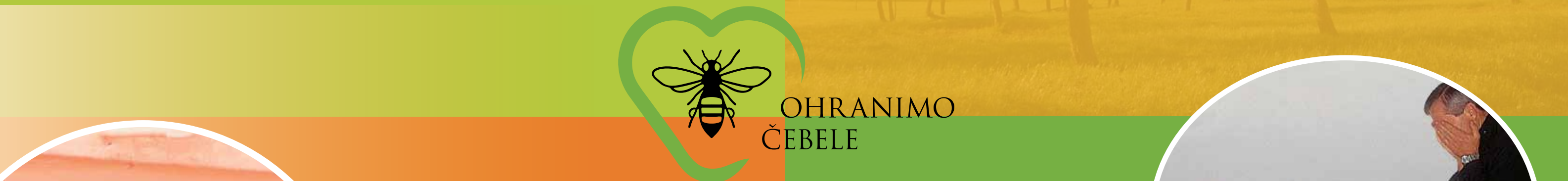
drevesa, ki jih pri rasti najbolj ovirajo, tako da bodo dobile dovolj prostora za preboj v višino in širino. Če gre za mlada drevesca, moramo njihova debelca takoj po redčenju zavarovati pred divjadjo.

Od vseh načinov izboljšanja čebelje paše je najpreprostejši prav ta, saj z najmanj truda dosežemo najboljše rezultate. In ker spadajo opisane drevesne vrste med plemenite listavce, bo z njihovo fizično rastjo rasla tudi njihova vrednost.

Franc Šivic, dipl. ing. gozd.

Ka - dar slišimo besedo čebela, po večini najprej pomislimo na medonosno čebelo, morda celo na našo sivko. Sivka ali kranjska čebela, kot jo strokovno imenujemo, ni le gojena žuželka za pridobivanje medu in drugih čebeljih pridelkov, ampak tudi navdih za drugačen odnos do narave in družbe. V naši ljudski kulturi še posebej cenimo naš čebelnjak s poslikanimi panjskimi končnicami. Čebelnjaki, ki so bili na našem podeželju v preteklosti galerije na prostem, naj bodo dandanes središča skrbi za okolje, še zlasti za pestrost narave, ki nas obdaja.

Pestrost živega sveta s tujko radi imenujemo biodiverziteteta. Različni govorci zelo radi uporabijo magično zvoneče tujke, tudi če ne razumejo povsem, kaj se skriva za njimi. Skrb samo za eno vrsto, kot je medonosna čebela, ne more prispevati k ohranjanju ali celo povečevanju pestrosti živega sveta. Skrb za biodiverziteteto pomeni skrb za čim večjo raznovrstnost, ne da bi posamezne vrste pri tem izstopale. Čebelarji vse bolj spoznavajo, da je preživetje medonosne čebele odvisno predvsem od pestrih virov čebelje paše, ki čebeljim družinam v celotni vegetacijski sezoni omogoča enako-

Čebele in biodiverziteteta

meren razvoj. Pestri pašni viri pa niso pomembni samo za medonosno čebelo, ampak tudi za druge opraševalce, kot so številne vrste čebel samotark in čmrljev, ne nazadnje pa se na njih pasejo tudi metulji, številni dvokrilci, hrošči in druge skupine žuželk. Bridke izkušnje z zastrupitvami čebel in počasnim delovanjem nekaterih pesticidov na čebele so čebelarje postavile v prvo vrsto varuhov narave, to pa je spodbudilo tudi bolj poglobljen pristop k razumevanju okolja. Tako čebelarji spoznavamo, kako je nespametno razširjati tujerodne invazivne rastline, tudi če so izjemno bogata paša za čebele. Z njimi namreč izgubljammo svojo lokalno prepoznavnost, poleg tega pa je čebelja paša zunaj obdobja intenzivnega cvetenja nadležnih tujih rastlin, ki spodrivajo pestro domače rastlinje, osiromašena.

Spremenjen čebelarjev odnos do okolja se lahko pokaže npr. v postavljanju gnezdišnih mest v obliki navrtanega lesa in šopov slame ali trstičja za čebele samotarke, morda celo kakega gnezda za čmrlje v čebelnjaku ali v njegovi okolici. V okolič čebelnjaka posadimo medovite vrste dreves in grmov. Te je najbolje presaditi z bližnjega gozdnega roba ali gozdne jase, še preden jih bi zadušilo preostalo rastje. Travniki pred čebelnjakom pokosimo največ dvakrat na leto, saj s tem omogočimo razcvet številnih medovitih cvetnic v travšču. Naučimo se opazovati naravo in ji pustimo, da se razcveti. Zadovoljni bomo lahko opazovali pestrost cvetja in življenja nasploh.

Čebelam pa lahko pomagamo vsi, ne samo čebelarji. Skrb za pestrost cvetja in postavljanje gnezdišč sta preprosta ukrepa, ki ju lahko izvedemo v vsakem vrtu, v manjšem obsegu celo na okenski polici.

doc.dr. Janko Božič

Kdor ubija čebele, je morilec ljudi!

Dandanes umirajo čebele, jutri bodo umirali ljudje! Zgrozimo se, tudi če na pomore čebel gledamo z egoističnega, antropocentričnega pogleda na svet. Vendar je nujen širši pogled, moramo ga razširiti, da oživimo svoja otopela čustva, morda v spomin na čebelico Majo, ki umira pred našimi očmi, morda v opomin, da bodo umirale tudi deklice Maje, če bomo ostali brezbrizni.

Zdaj umirajo čebele, človekove sopotnice, čudovita bitja, ki nam dajejo nekaj najdragocenejših daril narave in omogočajo naše preživetje. Kdor ubija čebele, je morilec ljudi!

Zaščita življenja bi morala biti najvišji cilj civilizacije. Vsako živo bitje je del tkanja življenja, ki je z evolucijo nastajalo na milijone let. Igrati se z naravo je tvegano početje, saj že stara slovenska modrost govori, da »Bog vedno odpusti, človek včasih, narava pa nikoli«. Vendar smo kljub tej modrosti privolili v kemično vojno proti naravi. Spopad, ki ga je izzval človek, je vse bolj dramatičen. Kolikor večje je nasilje, s katerim posegamo v naravni red stvari, toliko silnejši, toliko bolj nepredvidljivi in toliko bolj neobvladljivi so odgovori narave.

Umiranje čebel lahko omili le eno: uporaba previdnostnega načela in takojšnja prepoved vseh strupov, ki ogrožajo čebele. Tukaj ne gre več za strokovno, temveč predvsem za modro politično odločitev. Vsi vemo, da čebele umirajo, hkrati pa smo priče, kako metodološki racionalizem prehaja v popoln iracionalizem, v bedarijo. Priče smo konflikta med resnico in metodo, v tem konfliktu pa zagovorniki »znanstvene metode« kot sredstvo za dosego svojega cilja uporabljajo laž in jo prodajajo kot »strokovno mnenje«. To je čisti sofizem, izjemno nevarna družbena praksa.

S kaotičnim redom narave igramo rusko ruleto in se niti ne zavedamo, kakšne posledice nas čakajo. Jasno je le to, da bodo neobvladljive in za človeka katastrofalne.

Anton Komat, svobodni raziskovalec in pisatelj

Pred našimi očmi umirajo čebele v Sloveniji, milijoni in milijarde čebel umira po vsem svetu, toda človeška brezbriznost in neumnost nimata meja. Umirajoče čebele nam govorijo, kaj nas čaka: »Ali ni škoda človeka, lahko bi bolje uporabljal svojo pamet.«

